

Hans Majestet Kongens tale til det 68de ordentlige Storting ved dets åpning.

Hr. president, mine herrer representanter.

Når folkets representanter nu optar sitt arbeide, vil jeg uttale det ønske at det må lykkes å løse de mange og viktige oppgaver, som under disse alvorlige tider melder sig.

Verdenskrigen vil forhåpentlig snart få sin endelige avslutning ved en varig fred, bygget på rettferdige prinsipper. I forbindelse med fredsforhandlingene drøftes spørsmålet om dannelse av et nasjonenes forbund, en sak som også vårt folk følger med levende interesse. Den norske sammen med den danske og den svenske regjering har gjort forberedende arbeider og er rede til å yde sin medvirkning til istandbringelse av en internasjonal rettsordning, som kan sikre et fredelig og venskapelig samliv mellom nasjonene i fremtiden. Folkene vil da med større trygghet kunne gå til en vesentlig nedsettelse av forsvarsbyrdene og derved frigjøre åndelige og materielle krefter, som vil finne en fruktbar anvendelse i det sociale, økonomiske og kulturelle nybygningsarbeide, som nu melder sig og som synes å ville føre til en sterkere demokratisering av samfunnsforholdene.

Under arbeidet i det forløpne år for å fjerne eller innskrenke hindringene for vårt næringsliv såvel under krigen som under den nu pågående våbenstillstand er Norges forhold til alle fremmede makter forblitt venskapelig.

Efter de vanskeligheter som var opstått i Rusland som følge av levevilkårene og av de hyppige grenseavsperringer, har den norske legasjon i Petrograd opfordret de i Rusland bosatte nordmenn til å reise hjem. Den norske legasjons medlemmer som hadde fått bemyndigelse til å reise, har derefter selv forlatt Rusland.

Det er en særlig tilfredsstillelse også i år å kunne nevne det fortsatte gode samarbeide mellom de tre nordiske riker. Etterat den svenske konge i 1917 hadde avlagt offisielt besøk i Kristiania, har jeg i det forløpne år gjengjeldt besøket i Stockholm.

Efter innbydelse av den danske regjering har der i dagene 26de til 28de juni 1918 funnet sted et møte i Kjøbenhavn mellem de tre nordiske lands ministerchefer og utenriksministre. Under møtet blev der i fortsettelse av de på de tidligere nordiske konge- og ministermøter førte forhandlinger drøftet en rekke spørsmål vedrørende de tre lands felles interesser.

Forhandlingene mellem Norge og Sverige om flyttlappenes adgang til renbeite m. v. er blitt avsluttet ved et endelig møte i Kristiania i desember 1918, idet de norske og svenske forhandlere er blitt enige om et forslag til konvensjon.

Til en kraftigere varetagelse av våre handels- og sjøfartsinteresser på oversjøiske steder vil der bli foreslått opprettet lønnete minister- og generalkonsulstillinger i Buenos Aires, Rio de Janeiro og Peking.

Avvikling av kriseordningene vil bli forberedt, og ophevelse vil finne sted efter hvert som forholdene gjør det mulig, og i den utstrekning som statsmyndighetene finner det tjenlig.

Landets næringsveier har i det forløpne år arbeidet under sterkt vekslende vilkår, da verdenskrigen har medført mange vanskeligheter av forskjellig art.

Det mest bemerkelsesverdige ved landbruket i 1918 er den store utvidelse av det åpne akerareal. Den oppgave som blev stillet de norske gårdbrukere var stor, men den blev tatt fatt på med kraft og energi både av gårdbrukerne selv og de institusjoner og funksjonærer, som hadde med saken å gjøre. Resultatet av arbeidet blev til tross for de tildels mindre heldige værforhold meget godt for kornavlens vedkommende. Kornavlingen i 1918 er blitt såvidt stor, at den hadde kunnet livberge vårt folk, selv om vi hadde vært helt avskåret fra tilførsel fra utlandet.

Arbeidsforholdene i det forløpne år må betegnes som tilfredsstillende.

Forslag om statsunderstøttelse til jern-, stål- og valseverker og om opprettelse av et sentralkontor for Statens innkjøp av råvarer og industrielle produkter m. v. vil påny bli forelagt Stortinget.

En departemental komité er nedsatt for å utrede spørsmålet om en forandring av de tekniske mellemskolors ordning. Forslag herom aktes forelagt innværende års Storting.

Der er utarbeidet forslag om opprettelse av sogneråd og derigjennem menighetenes medvirken ved utnevning av geistlige embedsmenn. Spørsmålet om anvendelse i kirke-tjenesten av menn uten teologisk utdanning er under overveielse.

Det ordinære statsbudgett viser også denne gang sterk utgiftsstigning, til tross for at militærutgiftene har kunnet nedsettes. Budgettet har dog kunnet balanseres med forsiktige inntektsanslag.

De for Stortinget fremlagte arbeidsbudgetter er betydelig forhøiet, vesentlig på grunn av de høie arbeids- og materialpriser.

I 1918 har der — som tidligere under krigen — vært holdt et efter den krigs-politiske situasjon avpasset nøytralitetsvern. De arbeider der under hele krigen har pågått for å fullstendiggjøre vårt lands forsvarsberedskap, er efter våbenstillstandens avslutning søkt innskrenket til dekning av normale fredstidens behov.

På grunn av den endrede krigspolitiske tilstand er der under planleggelse overgang til civilt arbeide ved hærens fabrikker og ved militære verksteder, og der er nedsatt en kgl. kommisjon for å forberede saken.

Av lovforslag som aktes fremsatt i denne sesjon skal anføres: lov om den mili-tære rettspleie, om konsesjon ved salg av jord, om forlenget gyldighet av lov om arbeids-tvister samt lov om den norske stats fiskeribank. Spørsmålet om lovfestelse av 8 timers arbeidsdag i industrielle bedrifter m. v. er under forberedelse, og forslag aktes fremsatt herom i den nærmeste fremtid. En rekke lovforslag hvis behandling blev utsatt av for-rige Storting, vil atter bli fremsatt. Av disse skal nevnes lov om uførhets- og alderstrygd,

om Landbrukshøiskolen, om bekjempelse av ugress, om beite, jakt og fangst m. v. i statens almenninger. Flere forslag om reformer av beskatningen er under forberedelse. For dette Storting aktes fremsatt forslag om forhøielse av arveavgiften og om forskjellige forandringer i de almindelige skattelover, særlig vedkommende reglene om aktieselskapers beskatning.

Jeg ber Gud signe Stortingets gjerning og erklærer herved Norges 68de ordentlige Stortings forhandlinger åpnet.

Gitt på Kristiania slott den 1ste februar 1919.

Haakon.

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.

disse spørsmål og drøfte grunnlaget for vår fremtidige traktatpolitikk i det hele vil være i besiddelse av sakkunnskap med hensyn til landets forskjellige næringsveier.

Restaureringsarbeidet i Trondhjems domkirke skrider fremad og fortsettes i kirkens langskib.

I løpet av siste år er utgitt en revidert utgave av den norske kirkes tekstbok.

Oplysningsvesenets Fond og de øvrige kirkelige fond er fremdeles i fremgang.

Lov om forandring av rikets inndelingsnavn av 14de august 1918 trådte i kraft 1ste januar 1919. Denne lov har vakt spørsmålet om enkelte mindre forandringer i administrasjonen, som er under overveielse og senere bør forelegges Stortinget.

Teologisk embedseksamen ved Universitetet er i 1918 avlagt av 17, juridisk av 50, statsøkonomisk av 15, medisinsk av 38, sproglig-historisk av 24 og matematisk-naturvidenskapelig av 10 kandidater.

Artium er i 1918 bestått av 1030 kandidater.

Ved Norges Tekniske Høiskole blev i 1918 optatt 166 studenter, derav 18 i arkitektavdelingen, 12 i bergavdelingen, 62 i bygningsingeniøravdelingen, 25 i den elektrotekniske avdeling, 20 i kjemiavdelingen og 29 i maskinavdelingen. Samme år blev uteksaminert 105 kandidater, derav 5 arkitekter, 2 bergingeniører, 38 bygningsingeniører, 24 elektroteknikere, 17 kjemikere og 19 maskingeniører.

Den nye rettskrivning er fra 1ste juli 1918 overensstemmende med kgl. resolusjon av 21de desember 1917 innført i Regjeringens departementer, de under dem hørende direktorater og andre centraladministrasjoner. I henhold til den beordning som blev gitt Kirke- og Under-

visningsdepartementet ved samme resolusjon, er det bestemt at reformen skal gjennomføres i folkeskolen fra skoleårets begynnelse 1919 i alle klasser; i den høiere skole fra og med skoleåret 1920—21 i den fireårige skoles første og annen klasse, i den treårige skoles første klasse og i gymnasiets første klasse og efterhånden i de øvrige klasser. Der er adgang til, hvor skolens vedkommende finner det tilrådelig, å innføre reformen allerede fra høsten 1919, likesom også høiere op i skolen enn i de nevnte klasser. I lærerskolene er reformen allerede delvis innført.

Likeledes er der nedsatt en departemental komite til drøftelse av spørsmålet om en særskilt utdanning og eksamen ved Universitetet for lærere i middelskolen.

Spørsmålet om anlegg av nye fireårige gymnasier for landsungdom vil bli optatt til behandling. Der er i den anledning søkt om bevilgning til forberedende arbeider på neste termins budgett.

Av saker som blev avgjort i 1918 kan nevnes en rekke forandringer i loven om folkeskolen i byene, hvorved en rekke reformer blev innført, deriblandt en rimelig regulering av lønningene og en del forandringer i loven om folkeskolen på landet, vesentlig siktende til samme formål.

Utgiftene ved undersøkelse av lovovertrædelse m. v. som i budgetterminen 1916—17 utgjorde ca. kr. 1 118 000,00 har i budgetterminen 1917—18 andratt til ca. kr. 1 291 000,00.

Det daglige middeltall av fanger i landsfengslene har i budgetterminen 1917—18 vært 416 mot 419 i forrige termin. I kretsfengslene og de større hjelpefengsler har det daglige middeltall i 1917—18 vært 283 straffanger og 267 varetektsfanger mot henholdsvis 386 og 252 i foregående termin.

Antallet av de for Høiesterett henstående upådomte saker, som ved begynnelsen av 1ste sesjon 1918 var 620, nemlig 8 kriminelle og 612 civile saker, utgjorde ved

utgangen av 1918 676, nemlig 6 kriminelle og 670 civile saker.

Utvandringen, som i 1916 utgjorde 5212 og i 1917 2518, har i 1918 antagelig utgjort ca. 1500.

Norges tilstedeværende folkemengde pr. 1ste januar 1918 var ifølge den av rasjoneringsdirektoratet foranstaltede telling 2611287. Den hjemmehørende folkemengde pr. samme datum er beregnet til 2632010 mot 2544507 ved begynnelsen av året 1917.

Arbeidsforholdene har i 1918 i det store og hele vært gode. Der har dog vært en del ledighet i noen grupper av sesongarbeidere og fagarbeidere. Særlig kan merkes at der i årets løp har vært adskillig ledighet blandt sjøfolk og hermetikkarbeidere, i flere måneder også blandt bakere og en kortere tid blandt tobakksarbeidere. For sjøfolk er dog utsiktene nu lysere, og arbeidsmarkedet kan ved årets utgang i det store og hele karakteriseres som tilfredsstillende.

Nogen arbeidskonflikter av større betydning har ikke funnet sted i årets løp, om der enn av og til har vært adskillig uro, som har truet med å ta større omfang.

Prisene på livsfornödenheter vedblev i det forløpne år å stige inntil august måned. Etter de foretagne beregninger er leveomkostningene fra november 1917 til august 1918 steget med omtrent 22 pct., men utover høsten har nedgangen i brenselsprisen noget mer enn opveiet stigningen i andre nødvendighetsutgifter. Ved årets utgang kan man antagelig regne at leveomkostningene er omkring 20 pct. større enn i november 1917 og omkring 160 pct. større enn i juli 1914. På den annen side er også arbeidslønnen og andre lønninger steget sterkt — om enn i meget forskjellig grad. De forskjellige offentlige dyrtidsforanstaltninger bidrar også til å lette forholdene for mange. Allikevel er ernæringsforholdene vanskelige ikke minst på grunn av vareknapphet.

Av Arbeiderbruk- og Boligbanken er der i 1918 — for hovedsetet pr. 31te desember og for lånekontorene pr. 30te november — utbetalt pantelån med følgende beløp:

Brukslån	kr. 340 627,00
Boliglån	» 164 850,00
Boliglån uten garanti	» 3 000,00
	<hr/>
	Kr. 508 477,00

Banken har i årets løp ikke optatt noget serielån.

Av Småbruk- og Boligbanken er der i 1918 — for hovedsetet pr. 31te desember og for lånekontorene pr. 30te november — utbetalt pantelån med følgende beløp:

Småbrukslån A (3½ pct.)	kr. 1 970 250,00
Småbrukslån B (4 pct.)	» 3 391 000,00
Boliglån	» 2 819 450,00
Boliglån uten garanti	» 24 750,00
	<hr/>
	Kr. 8 205 450,00

Av den i 1916 utstedte låneserie stor 20 millioner kroner, hvorav banken ennå har en beholdning av usolgte obligasjoner til beløp kr. 4 520 100,00, er der i 1918 ikke avhendet nogen del.

Siden forrige beretning er der meddelt stadfestelse på 133 offentlige stiftelser eller legater med en samlet kapital av kr. 5 247 875,13.

Sundhetstilstanden har i året 1918 i det hele vært mindre tilfredsstillende. Av viktigere epidemiske sykdommer viser tyfoidefeber et noget øket antall angrepue særlig i landdistriktene, mens skarlagensfeberen viser nogen tilbakegang og den tidligere herskende meslingeepidemi vel kan betraktes som stanset. Derimot viser difteri (croup) både i byer og landdistrikter en ikke ringe tiltagen i de angrepnes antall, særlig for byenes vedkommende. Kikhosten viser i byene omtrent samme hyppighet som

i forrige årsperiode, mens den akutte diaré og blodgang har hatt betydelig større utbredelse enn i 1917. Hvad der dog serlig setter sitt preg på den almindelige sykkelighet er den svære epidemi i årets 2nen halvdel av influensa («spansk syke») som hjemsøkte det hele land, både byer og bygder, og ved den ledsagende lungebetendelse foranledigede en ikke ringe dødelighet, særlig blandt yngre mennesker.

Dødelighetsforholdet for hele året og riket har ennå ikke kunnet oppgjøres. Men efter den foreløbige opgave for de første 9 måneder av året fra det Statistiske Centralbyrå stiller det sig likeså gunstig som for de nærmest foregående år.

Torskefiskeriene har i 1918 gitt et meget ringe mengdeutbytte, i alt kun 24,4 mill. stkr., hvilket er betydelig mindre enn i noget av de tidligere år for hvilke opgaver foreligger.

Av nevnte utbytte faller 10,7 mill. stkr. på vinter- og loddefisket i Finnmark og kun 6,1 mill. stkr. på fisket i Lofotens opsynsdistrikt.

Prisene var i 1918 noget lavere enn i 1917 så at det samlede verdiutbytte viser betydelig nedgang, men det er dog til tross for det ringe kvantum større enn noget tidligere år før 1914. Pengeutbyttet anslåes for 1918 til henimot 30 mill. kr. mot 41 mill. kr. i 1917 og 70,8 mill. kr. i 1916.

Årets storsildfiske innbragte 424 206 mål til en verdi av ca. 13,2 mill. kr. De tilsvarende tall for 1916 og 1917 var henholdsvis 639 953 mål til verdi ca. 31,3 mill. kr. og 725 626 mål til ca. 28,7 mill. kr.

Vårsildfisket gav 1 262 210 mål mot 1 321 940 mål i 1917 og gjennomsnittlig 935 987 mål i årene 1913—1917. Verdiutbyttet anslåes til ca. 29,0 mill. kr. mot 27,1 mill. kr. i 1917 og 39,8 mill. kr. i 1916.

Fetsildfisket fra begynnelsen av juli til omkring 24de desember utviser en totalfangst av 443 728 mål mot 228 133 i 1917 og ca. 184 000 i 1916. Verdiutbyttet antas for 1918 å dreie sig om ca. 9 $\frac{1}{2}$ mill.

kr. mot ca. 4,8 mill. kr. i 1917 og ca. 5 mill. kr. i 1916.

Brislingfisket har det vært smått med. Der meldes om liten deltagelse i dette fiske, dels på grunn av oljespørsmålet og dels på grunn av usikre avsetningsforhold.

Kystmakrellfisket har slått godt til. Det samlede utbytte var 15 $\frac{3}{4}$ mill. stkr. mot 9,9 mill. i 1917 og 11 $\frac{1}{3}$ i 1916.

Om uteurikshandelen i 1917 er der ikke stort mer å si enn hvad derom er meddelt ifjor, idet der ennå ikke foreligger nogen tall, som viser dens samlede størrelse.

Til tross for betydelig nedgang i mengden av de innførte varer må man imidlertid anta, at innførselsverdien stod nogenlunde på høide med hvad den var i 1916, hvilket skyldes de sterkt stigende priser, kolossale frakter og svære assurancepremier.

For utførselens vedkommende vil året utvilsomt komme til å utvise betydelig lavere tall enn året 1916, både med hensyn til mengde og verdi.

Man skal anføre nogen opgaver for en del av våre viktigere eksportartikler.

Norges utførsel av fiskevarer har i 1918 vært betydelig under det normale, dels som følge av de forskjellige handelsavtaler med og restriksjoner pålagt av de krigførende og for flere produkters vedkommende også som følge av sterkt øket innenlandsk forbruk i forbindelse med tilbakegang i produksjonen på grunn av feilslått fiske.

Av tran og fiskeoljer er praktisk talt intet utført i de siste 3 kvartaler av året. Av tørrfisk er kun ubetydelige mengder utført. Av klippfisk er intet utført av inneværende års fangst, men derimot ganske betraktelige partier av 1917 og tidligere års fangst. Av almindelig norskbehandlet saltfisk er der utført endel, vesentlig til Storbritannia, Tyskland og de skandinaviske land. Av russebehandlet saltfisk har utførselsmengden til Nord-Rusland vært

betydelig større enn i de siste 2 år, og omtrent halvdelen av det vanlige før krigen. Ferskfisk er kun utført i ubetydelige mengder til grensedistriktene. Av saltet fisk har utførselen til Sverige vært på det nærmeste som i normale år. Adskillige partier saltet storsild og vårsild er utført til Holland samt over Finnmark til Nord-Rusland; til Centralmaktene er utført de mengder som vedkommende avtaler og restriksjoner gir adgang til. Av fersk sild er der utført til Storbritannia ikke fullt halvdelen av det normale før krigen, hvorhos endel fersk storsild er utført til Sverige. Forøvrig har fersksildeksport ikke kunnet finne sted på grunn av forskjellige vanskeligheter som følge av krigen. Av fangstprodukter forøvrig er der utført endel sel- og kobbekjøtt samt selskinn til Tyskland og til de skandinaviske land.

I månedene januar—oktober har fiskeutførselen vært følgende:

	1918. Tonn.	1917. Tonn.
Klippfisk	15 719	15 554
Tørrfisk	4 597	1 702
Salt sild	137 236	133 431
Annen salt fisk	18 416	33 825

Trelasteksporten har i årets ti første måneder sammenholdt med tilsvarende tidsrum i 1917 gått ned fra 827 000 til 604 000 m.³. Høvlet last er gått ned fra 255 000 til 171 000 m.³, annen skåret last fra 307 000 til 221 000 m.³ og rund last fra 155 000 til 97 000 m.³. Nedgangen skyldes vesentlig mangel på tonnasje.

Trelastprisene var i begynnelsen av året fallende, men fra juni—juli har de tatt sig op igjen, og de kan nu sies å være omtrent de samme som ved utgangen av 1917.

Av tørr cellulose er der i månedene januar—oktober eksportert 136 782 tonn og av våt cellulose 151 tonn. De tilsvarende tall for 1917 var henholdsvis 116 643 og 2 719 tonn. Efterspørselen på cellulose har vært stor, men også her har tonnasmangelen vært følbare.

Tremasseeksporten har i ovennevnte tidsrum utgjort:

	1918. Tonn.	1917. Tonn.
Tørr	34 493	12 311
Våt	216 324	215 787

Tremasseproduksjonen har vært sterkt begrenset, bl. a. på grunn av importvanskeligheter i de vesteuropeiske land. Da Storbritannia bare har tillatt innført et visst antall tonn tremasse, har man eksportert tørr istedenfor våt, idet 1 ton våt regnes til $\frac{1}{2}$ ton tørr tremasse.

Rikets handelsflåte er i året 1918 forøket med 57 skiber, mens drektigheten er forminsket med 170 586 tonn og utgjør ved årets utgang 3 484 skiber på 1 894 293 brutto register tonn.

Ved krigsforlis er der i årets løp tapt 127 skiber på 189 822 tonn. I alt er der siden krigens begynnelse ved krigsforlis tapt 829 skiber på 1 239 283 tonn. Heri er dog ikke medregnet de mange forsvunne skiber, hvorav visstnok størsteparten må henregnes til krigsforlis. 1 162 mennesker antas å ha mistet livet ved krigsforlisene, hvorav 224 i det forløpne år.

Fraktmarkedet har i det forløpne år nærmest vært usikkert og hatt en vikende tendens, som særlig i annet halvår gav sig utslag i betydelige nedsettelse av maksimalfraktene på såvel fremmede farvand som for import til Norge. Dette skyldes for den største del at krigsforsikringspremiene har vært fallende, og særlig i den siste del av året er blitt betydelig redusert etter opphøret av u-båtkrigen. Den siste del av året har i det hele tatt bragt store og betydelige forandringer i fraktmarkedet, idet der endog har vært tilfeller hvor det har vært vanskelig å få last til båtene. Utfraktene fra England er således redusert med 30—35 pct. og en vare som våt tremasse fra Norge til England, som i begynnelsen av året blev fraktbetalt med kr. 115,00 pr. tonn, betales nu kun med sh. 27/6 pr. tonn. Kornfraktene fra Staterne til Norge er i det forløpne år redusert fra kr. 27,00 pr. qtr. til kr. 19,00 pr. qtr.

Det vesentligste av Norges import i det forløpne år er ledet gjennom Statens Skipsfartsdirektorat, som i dette øiemed har påsett at den erholdelige tonnasje er blitt beskjeftiget med import til landet, og som for egen regning siden mai måned har disponert ca. 50 tidsbefraktede skiber i fart for importen.

Med hensyn til den optjente bruttofrakt foreligger der ennå ingen opgaver for 1917 eller 1918. Alle utgifter, undtagen krigsassuransen, har også i det siste år vært stigende.

Av norske sjømenn og fangstmenn er i 1918, gjennom norske konsulater i utlandet hjemsendt kr. 2 007 000,00 i opspart hyre mot i 1917 kr. 2 080 000,00.

Postvesenets inntekter har i 1918 vedvarende vist en betraktelig stigning.

Trafikken ved telegraf- og telefonvesenet har vært meget stor, og inntektene har betydelig oversteget det budgeterte beløp. Mangelfull tilgang på fornødent nytt materiell og vanskelige losjiforhold på mange steder har medført betydelige ulemper for tjenesten.

I den innenrikske statsunderstøttede dampskipsfart har det på grunn av forholdene vært nødvendig i stor utstrekning å oprettholde innskrenkingene i lokalrutene og kystfarten. Det offentlige har som tidligere måttet yde betydelige ekstrabidrag til oprettholdelse av den nødvendige fart. Dampskipsfarten mellom Bergen og Newcastle, som blev innstillet i begynnelsen av februar 1917, er gjenoptatt i slutningen av november 1918. Likeledes er fart i Frederikshavnstruten, som blev innstillet våren 1917, gjenoptatt fra slutningen av oktober 1918.

Besøket av fremmede turister og reisende har i det forløpne år vært mindre enn før. Dog har der vært mange svenske og danske gjester, om enn deres opphold har været kortvarig. Den innenlandske reisetrafikk har derimot vært livlig, skjønt transportvanskeligheter, serlig med

hensyn til automobilrutene og de almindelige skyssruter, har gjort sig gjeldende. Hotellene har gjennomgående hatt god søkning.

Der er i det forløpne år utført et energisk arbeide for å øke den innenlandske matproduksjon. Målet var å ta op så megen jord til aker at man kunde skaffe korn nok til å livberge vårt folk. Man gik ut fra at akerarealet måtte utvides med 1 million mål utover det areal, som var oppe til aker i 1917.

På det grunnlag blev arbeidet satt i gang i 1918. Imidlertid viste jordbrukstillingen pr. 20de juni 1918 at arealene var mindre enn antatt. Efter tellingene i 1917 og 1918 var således:

det dyrkede areal 1917	. . .	mål 7 406 832
, — , 1918	. . .	» 6 309 131

Da det dyrkede areal ikke er gått tilbake i dette tidsrum, er der neppe tvil om at uoverensstemmelsen skyldes for store opgaver over arealene i 1917.

Efter de opgaver som foreligger må man kunne gå ut fra at den planlagte arealøkning i det vesentlige er nådd.

Herpå tyder også at kornavlingen er øket fra 290 000 tonn i 1917 til 440 000 tonn i 1918. Den er altså gått frem med 150 000 tonn eller 50 pct. av hvad den var i 1917. Regner man at der på grunn av det dårlige innhøstningsvær av avlen i 1918 maa fratrekkes 15 pct. eller 66 000 tonn som uskikket til menneskeføde og 70 000 tonn til såkorn, blir der allikevel tilovers 304 000 tonn, som vilde vært til rådighet til menneskeføde i tilfelle av at vi intet hadde fått innført.

Dette er tilstrekkelig til at dekke behovet efter den rasjoneringsplan som har været brukt i 1918, efter hvilken der skulde medgå ca. 290 000 tonn pr. år.

Kornavlen i 1918 skulde således være tilstrekkelig til å livberge vår befolkning under en gjennomført rasjonering.

For høi og rotfrukter blev årets avkastning derimot under det sedvanlige, og for potetenes vedkommende blev desuten kvaliteten mindre god. Fruktøsten blev noget under middels.

Skogbruket har hatt et godt år med gode priser, og avirkningen har til tross for store driftsutgifter og vanskeligheter med proviantering og arbeidshjelp vært henimot middels.

Nettoavkastningen har vært god. De ekstraordinære arbeider ved driften er nu innstillet, da det er overskudd av ved i landet.

Forhandlingene med Sverige om renbeitespørsmålene er avsluttet og der er oppnådd enighet på alle punkter. Utkastet til konvensjon vil bli forelagt inneværende Storting. En revisjon av den samlede renbeitelovgivning er under forberedelse.

Sundhetstilstanden blandt rikets husdyrbestand har vært god. Ingen av de i utlandet herjende farsotter har fått innpass. Arbeidet mot husdyrtuberkulosen er atter opptatt i samme utstrekning som før verdenskrigen. Man arbeider videre med byggeplanen for veterinærhøiskolen.

Arbeidsdriften ved de av Stortinget bevilgede jernbaneanlegg, samt vei-, havne-, vannforbygnings- og reguleringsarbeider er foregått i det vesentlige overensstemmende med de for samme lagte planer i det omfang som de givne bevilgninger har tillatt. Manglende tilgang på arbeidere har dog fremdeles gjort sig gjeldende, likesom det har vært vanskelig å tilveiebringe de nødvendige materialer.

Der er meddelt tillatelse til anlegg og drift av en dobbeltsporet elektrisk jernbane fra Trondhjems sporveis endepunkt ved Ilevollen til Fjellseter.

De jernbaner, som er åpnet for drift, hadde pr. 30te juni 1918 en samlet lengde av 3 235,2 km. Herav er 2 769,1 km. statsbaner og 466,1 km. privatbaner.

Inntektene av Statsbanenes drift har i siste driftsår fremdeles steget, nemlig fra kr. 48 033 598,28 i 1916—17 til kr. 65 591 657,67 i 1917—18. Ved denne inntektsstigning må der blandt annet sees hen til den økede midlertidige takstforhøielse som blev innført fra 1ste november 1917. Samtidig med inntektsstigningen er også utgiftene øket i vesentlig sterkere grad. I 1916—17 utgjorde

Statsbanenes driftsutgifter med tillegg av nettobeløpene for renter og leie av rullende materiell kr. 45 930 551,42, mens det tilsvarende beløp for 1917—18 er kr. 75 195 213,07. Banenes regnskaper har således i år vist et betydelig underskudd, kr. 9 603 555,40.

Den store utgiftsforøkelse har særlig sin grunn i den sterke stigning i priser på forbruksartikler og i utgifter til personale.

Tunhøvdreguleringsanlegget er så langt fremskredet at det vil kunne tas i bruk før vårflommen. Nore kraftanlegg er påbegynt. På Hakavik kraftanlegg er arbeidet fremmet med sikte på fullførelse i 1920. Glomfjord kraftverk ventes satt i drift i løpet av sommeren.

Forsikringssummene for de i Norges Brandkasse forsikrede bygninger utgjorde ved begynnelsen av 1918 2 290 millioner kroner. Denne forsikringssum er i årets løp etter et foreløbig oppgjør steget med omtrent 370 millioner kroner, og antas den 1ste januar 1919 å utgjøre 2 660 millioner kroner.

Efter de hittil kjente brandskader har brandkassens bygningsavdeling i 1918 et overskudd av kr. 1 600 000,00, der tillagt reservefondet fra tidligere år kr. 1 757 000,00 gir et reservefond ved årets utgang av kr. 3 350 000,00 foruten et ildsikringsfond og et avslagsfond på tilsammen kr. 960 000,00.

Brandkassens løsøre-avdeling hadde ved begynnelsen av 1918 forsikringer til samlet beløp av 76 millioner kroner, hvilken forsikringssum i årets løp er steget med omkring 50 millioner kroner, til ca. 126 millioner kroner. Avdelingens inntekter av kontingent og reassuranseprovisjon har i året utgjort kr. 243 911,15 og dens utgifter til bestyrelse, reassuransepremie og brandskader for egen regning kr. 229 131,96.

Avdelingen har ved utgangen av 1918 en gjeld av ca. kr. 140 000,00 der foreløbig er dekket ved lån av bygningsavdelingen.

Rikets tollintrader, som for budgetterminen 1917—18 var anslått til kr. 58 000 000,00, har for samme år efter fradrag for utbetalt tollgodtgjørelse i henhold til tolltariffen § 12 utgjort kr. 54 032 624,94.

Brennevinsavgiften var for budgetterminen 1917—18 opført med kr. 500 000,00. Afgiften av det i samme termin til eiernes rådighet utleverte almindelige brennevin med fradrag av avgiftsgodtgjørelse for utført brennevin og brennevin bestemt til teknisk og videnskapelig bruk m. v. har utgjort kr. 1 130 397,50.

Avgiften av etyleter-tilvirkningen, som for budgetterminen 1917—18 var anslått til kr. 100 000,00, har for samme termin utgjort kr. 79 698,50 etter fradrag av avgiftsgodtgjørelse for etyleter anvendt til teknisk eller videnskapelig bruk.

Ølavgiften, som for budgetterminen 1917—18 var anslått til kr. 2 000 000,00, har for samme termin utgjort kr. 3 156 762,00.

Avgiften av den innenlandske tobakksdyrking, som for budgetterminen var anslått til kr. 20 000,00, har for samme termin utgjort kr. 6 176,10.

Tobakksstempelavgiften, som for budgetterminen 1917—18 var anslått til kr. 3 000 000,00, har for samme termin utgjort kr. 8 597 857,46.

Fyrstikkavgiften, som for budgetterminen 1917—18 var anslått til kr. 1 500 000,00, har for samme termin utgjort kr. 1 349 603,08.

Stempelavgiften av dokumenter, som for budgetterminen 1917—18 var anslått til kr. 12 000 000,00, har for samme termin andratt til kr. 40 074 297,84.

Ved myntinnretningen på Kongsberg er i 1918 for statskassens regning utmyntet i alt kr. 2 043 300,00, fordelt med kr. 1 500 000,00 i 50-ører, kr. 200 000,00 i 25-ører, kr. 210 000,00 i 10-ører, kr. 37 800,00 i 5-ører, kr. 35 500,00 i 2-ører og kr. 60 000,00 i 1-ører.

Rikets statsgjeld, som ved utgangen av budgettåret 1916—17 utgjorde kr. 455 504 598,17, er i budgetterminen forøket ved det midlertidige statslån 1917 II serie

samt ved det i 1917 besluttede statstilskudd til Hypotekbankens grunnfond med tilsammen kr. 55 000 000,00 og forminsket ved betalinger og ved reduksjon av statens tilskudd til Arbeiderbruk og Boligbankens grunnfond med kr. 14 424 657,30. Den faste statsgjeld utgjorde således ved utgangen av budgetterminen 1917—18 kr. 496 079 940,87. Derhos er i 1917—18 til dekning av utgifter ved landets proviantering optatt midlertidige veksellån og kontolån i en rekke banker. Disse lån androg pr. 30te juni 1918 til kr. 240 520 000,00. Den samlede statsgjeld utgjorde således ved utgangen av budgetterminen 1917—18 kr. 736 599 940,87.

Statsregnskapet, som for budgetterminen 1916—17 blev opgjort med en slutningsbeholdning av kr. 137 891 000,00, er for terminen 1917—18 avsluttet med en beholdning av kr. 187 064 000,00.

Statskassens aktiver, som ved utgangen av forrige år utgjorde ca. kr. 122 390 200,00, vil antagelig ved utgangen av 1918 beløpe sig til kr. 103 133 200,00. Hertil kommer statens reservefond, stort nominelt kr. 40 000 000,00.

I året 1918 er av Hypotekbanken ved hovedsetet (inntil 28de desember 1918) og lånekontorene (inntil 30te november 1918) utbetalt pantelån til samlet beløp kr. 8 706 000,00.

Hærens øvelser blev — av hensyn til landets matforsyning og overensstemmende med Stortingets beslutning av 4de mars 1918 — berammet således at rekruttskolene blev delt i 2 perioder.

1ste periode blev avholdt i tiden mars — april, mens 2nen periode skulde holdes senhøstes. Regimentssamlingene skulde dels holdes senhøstes, dels vinteren 1918—19.

2nen periode av rekruttskolene, på få undtagelser nær, samt de fleste regiments-samlinger har hittil ikke kunnet bli avholdt på grunn av den influensaepidemi som har herjet i landet.

Norges Geografiske Opmåling har utført forskjellige triangulerings-, nivel-

lements-, hydrograferings- og målingsarbeider. Revisjon av land- og sjøkart har pågått i en rekke fylker. Av kart er utgitt:

- 2 topografiske kart i 1 : 100 000 (Halkkavarre og Sværholt).
- 2 landgeneralkart.
- 2 herredskart.
- 2 sjøkart (nr. 82 og 322).

Efterretninger for sjøfarende har vært utgitt i månedlige hefter.

Flåtens materiell har i 1918 vært utrustet til nøytralitetsvern. Etterat våbenstilstand var inntrått mellom de krigførende makter, blev Forsvarsdepartementet ved kgl. resolusjon av 15de november bemyndiget til for Marinens vedkommende å utvikle nøytralitetsvernet etterhvert og i den utstrekning, som forholdene til enhver tid måtte tillate. Overensstemmende hermed har man inndradd det materiell, som har kunnet undværes, således at der ved utgangen av 1918 kun var utrustet de nødvendige fartøier til minefiskning og annet nødvendig opsyn langs kysten samt til op tagging av minefeltet ved Utsire. Sistnevnte arbeide, som drives med all mulig kraft, vil dog på grunn av det utsatte farvann med de vanskelige værforhold ta lang tid.

Arbeidet med administrasjonsgrenene og oplagshavnene vedrørende de forskjellige utvidelser m. v. for økning av produksjonen av krigsmateriell har vært drevet overensstemmende med Stortingets beslutninger. Etter våbenstilstandens inntreden er dog utvidelser, anskaffelser m. v. stanset i den utstrekning, dette hensiktsmessig har kunnet la sig gjøre. Nybygningsarbeidene vedkommende krigsfartøiene har pågått så hurtig, som forholdene har tillatt, og forrådene er supplert i den utstrekning, man dertil har hatt anledning.

Nytt fyr er tendt på Bastø, Kristianiafjorden, og Hellevik fyr, Søndmør, er omdannet og forsterket. Endel nye fyr-lamper er opsatt på forskjellige steder på kysten, og nye merker og festigheter er likeledes anbragt, særlig i fiskedistriktene.

Arbeidet med landets forsyning med levnetsmidler har medført forskjellige forandringer i administrasjonen. Det har vist sig nødvendig å dele Provianteringsdepartementet i to avdelinger med hver sin ekspedisjonschef, den almindelige avdeling og fiskeavdelingen.

Ved kgl. resolusjon av 4de januar 1918 er opprettet Statens Fiskecentral i Kristiania, samtidig som Statens Centralkontor for Fiskeforsyning i Bergen er nedlagt.

Ved kgl. resolution av 8de februar 1918 er opprettet Statens Fettdirektorat, som er tillagt alle saker vedrørende landets fettforsyning såvel til næringsmidler som til industrielt bruk og ved kgl. resolusjon av 7de juni 1918 blev opprettet Provianteringsdepartementets Finansdirektorat. Dette trådte i virksomhet fra 1ste juli 1918.

Landets tilførsler av næringsmidler blev ved Amerikas inntreden i verdenskrigen særlig vanskeliggjort. De oversjøiske tilførsler sank stadig og innskrenket sig lenge vesentlig til endel korn- og melpartier, for hvilke der var tilstått utførselstillatelse fra Amerika mot at endel av det av staten i Amerika kjøpte korn- blev overlatt Belgium Relief Commission. Etter Amerikaoverenskomstens ikrafttreden forandret imidlertid forholdet sig etterhvert til det bedre. Den tonnasje, som skulde holdes til disposisjon for vore tilførsler var imidlertid ikke helt disponibel på dette tidspunkt, idet den delvis hadde søkt midlertidig beskjefligelse. Av denne grunn kom ikke importen straks i ordentlig gjenge, men den må nu for fødemidler sies å være efter forholdene meget tilfredsstillende. Av korn og mel er der i løpet av 1918 innført av staten ca. 200 000 tonn og av private ca. 25 000 tonn. Herav er efter Amerikaoverenskomstens ikrafttreden innført ca. 190 000 tonn.

Av fôrstoffer er siden Amerikaoverenskomstens ikrafttreden innført ca. 78 000 tonn mais, oljekaker og oljemel. Omregnet efter det i overenskomsten fastsatte forhold svarer dette til ca. 150 000 tonn maisverdi.

Det har vist sig at prisen på korn fra Australia og Argentina har stillet sig adskillig gunstigere enn prisene fra Amerika, og man har derfor forsøkt fortrinnsvis å få innkjøpene dekket i disse land. Imidlertid har dette på grunn av tonnasmangel kun kunnet skje til en viss grad. Heller ikke har alle de båter, der har stått til vor disposisjon for hjemføring av matvarer vært egnet til fart på Argentina og Australia.

Av sukker er der i årets løp mottatt ca. 30 000 tonn, hvorav ca. 18 000 tonn er innført av staten, resten av private vesentlig fra Java, dessuten fra Amerika, Danmark og Sverige. På grunn av flere forskjellige omstendigheter, som man ikke var herre over, så det en stund ut til at landet skulde slippe op for sukker. Imidlertid opnådde man utførselstillatelse for ca. 5 000 tonn fra Amerika, likesom der også blev stillet sukker til vor disposisjon fra Danmark og Sverige. Sukkerbåtene fra Java ankom i slutten av året, hvorved sukkermangelen blev avhjulpet.

Ved årets utgang har staten gjenstående kontrakter for følgende partier, som ennå ikke er ankommet:

Korn og mel ca. 18 000 tonn fra U. S. A.			
	58 000	»	» Argentina.
	50 000	»	» Australia.
	10 000	»	» Danmark.
Av førstoffer ca. 78 000	»	»	» Argentina.
Av sukker ca. 35 000	»	»	» Java.

Foruten ovennevnte artikler er der av staten innført råfosfat, motorploger, selvbindere og bindegarn, lasteautomobiler samt forskjellige sorter frø. Likeledes er der innført kålrabi og andre rotfrukter samt smør og kjøtt fra Danmark og salt fra Tyskland og Middelhavslandene.

Landets tilførsler av kull har i årets løp i det hele tatt vært bra, spesielt i årets siste halvdel. For tiden er der imidlertid igjen en nedgang i importen. Der er ikke importert de kvanta som i almindelighet innførtes før krigen, men dette har sin grunn i mindre forbruk. Landets beholdninger av kull er inntil den siste måned stadig steget.

De ovenfor nevnte omkontraherte kvanta ventes å ankomme i løpet av dette år.

Optelling av landets beholdning av fettstoffer blev foretatt 15de februar 1918. For å sikre landet det fornødne fett eksproprieterte man for ca. 60 millioner kroner De-No-Fa's beholdninger, likesom raffineringen for statens regning ved Vera fettraffineri av transorter til margarinfabrikasjonen fortsattes. Fettspørsmålet er i det store og hele tatt løst tilfredsstillende, og man har også sett sig istand til å utby endel fettstoffer til andre land.

Den begrensede tilførsel av fettstoffer gjorde det nødvendig for staten å treffe forføyninger for å sikre, at der ikke blev innført andre fettstoffer enn de for hvilke der var størst behov. Ved kgl. resolusjon av 15de mars 1918 blev derfor utferdiget forbud mot innførsel av mineralske, animalske og vegetabilske oljer og faste fettstoffer eller råmaterialer til nevnte stoffers fremstilling.

I første halvdel av 1918 var rasjoneringen av petroleum, bensin og andre oljer ganske streng på grunn av knapp beholdning og vanskelig import. Efter Amerikaoverenskomstens avslutning kunde rasjonene økes noget, men på langt nær nok til å dekke behovet.

Den rasjonering av forbruket av sukker, kaffe, korn- og melvarer, som blev iverksatt fra 13de januar 1918 har senere måttet opprettholdes og vil fremdeles i nogen tid måtte vedvare. Det har vært nødvendig efterhvert å utvide rasjoneringen til også å gjelde andre vareslag enn de nevnte som f. eks. te, poteter, melk, sirup. Rasjonenes størrelse har dog i adskillig utstrekning kunnet forøkes, efterat overenskomsten med vedkommende fremmede makter om vore tilførsler var bragt i orden.

Foruten rasjoneringstillingen 31te desember 1917 er foretatt følgende tellinger:

- 1) Optelling av landets beholdninger av poteter pr. 14de april 1918.
- 2) Forrådstelling pr. 1ste juni 1918 foranlediget ved Amerikaoverenskomstens ikrafttreden.
- 3) Areal- og husdyrtellingen pr. 20de juni 1918.

For å lette den omlegning av kostholdet, som mel- og brødrasjoneringen med

førte, har staten opmuntret til anlegg av folkekjøkkener ved å yde bidrag her- til, og for å innarbeide bruken av fisk har staten bl. a. opprettet en fiskerestaurant.

Underhandlinger er optatt om øket til- førsel av alle fødemidler, hvis import er re- gulert ved Amerikaoverenskomsten.

Når bortsees fra fisk har utførslen til utlandet vært minimal, spesielt etter det almindelige utførselsforbud av 7de mai 1918. Der har vært utført ganske små forsendelser av fødevarer til norske i utlandet.

Hensynet til den best mulige utnyttelse av landets forråd bl. a. av fôrstoffer førte til et foreløbig ved provisorisk anordning av 12te oktober 1917 utstedt innfø- sesforbud for hester. Dette forbud er avløst av lov av 22de mars 1918 ved hvil- ken samtidig Kongen er overlatt å utvide innførselsforbudet til også å omfatte andre levende dyr samt andre gjenstander og varer.

For å regulere vareimporten i henhold til Amerikaoverenskomsten er der ved kgl. resolusjon av 25de mai 1918 gitt Provi- anteringsdepartementet og Industriforsynings- departementet bemyndigelse til å utferdige forbud mot eller i det enkelte tilfelle å for- by samt stille betingelser for innførsel av alle slags varer.

Hvad den lokale provianteringsadmini- strasjon angår bemerkes, at der under 26de april og 15de november 1918 blev fastsatt forskrifter henholdsvis for de kommunale provianteringsråds og fylkesprovianterings- rådenes organisasjon og virksomhet.

Utdelingen av de midler der av Stor- tinget er bevilget til motarbeidelse av dyr- tiden er foregått og pågår overensstemmende med Stortingets beslutninger.

Korn (hovedsakelig hvete og mais)	ca. 95 000 tonn
Mel	» 61 000 »
Sukker	» 4 500 »
Fosfat	» 24 200 »
Petroleum	» 31 500 »
Stykkogods	» 41 400 »
Salt fra England og Spania	» 59 322 »

316 922 tonn

Hvad fiskeeksporten angår bemer- kes, at eksportvanskelighetene som følge av de forskjellige avtaler med de krigførende makter og disses restriksjoner har gjort det nødvendig at staten opprettholder sin garanti av minstepriser for de viktigste fiskevarer for å holde fiskeriene i gang.

Denne garanti har medført betydelige utlegg spesielt for storsild og vårsilds ved- kommende, hvorav staten ennå sitter inne med store beholdninger. Der pågår for- handlinger med de krigførende makter om utførsel av disse beholdninger.

Statens innkjøp av klippfisk og tørrfisk av 1917 års fangst er nu på det nærmeste avviklet og vil antagelig ikke medføre noget tap.

Av hensyn til landets fettforsyning er iverksatt hvalfangst for statens regning og i den anledning anlagt fangst- stasjoner på Vestlandet, i Trøndelagen og i Finnmark.

Fangsten har i den forløpne sesong vært særdeles vellykket og har gitt et betraktelig bidrag til landets fett- og kraftfôr-forsyning samtidig som driftsregnskapet viser betyde- lig overskudd.

Staten har truffet overenskomst med et nystiftet selskap «De norske Saltverker» om igangsettelse av saltproduksjon etter en av norske kjemikere oppfunnet metode.

Statens Skibsfartsdirektorat har i løpet av året hatt på timecharter ca. 50 skiber, hvorav ca. 40 = ca. 220 000 tonn d. w. i oversjøisk fart utelukkende beskjeftiget med import av varer til landet fra oversjøiske havner.

Der er med de ved direktoratet befrak- tede skiber, vesentlig etter Amerikaoverens- komstens ikrafttreden (10de mai 1918) im- portert følgende kvanta:

Dessforuten har direktoratet forestått import av følgende partier med landets ruteskiber:

Korn	ca. 55 000 tonn	
Mel	» 22 000 »	
Sukker	» 12 200 »	
Stykkgoods	» 70 000 »	
		159 700 tonn

Hertil kommer følgende kvanta nu flytende eller under innlastning i statens egne og tidsbefraktede skiber:

Korn	ca. 43 000 tonn
Fosfat	» 2 500 »

Skibsfartdirektoratet har også formidlet all transport på kysten for de forskjellige direktorater, likesom import fra Danmark og Sverige av poteter, grønnsaker, sukker etc.

Der har i årets løp vært fastsatt maksimalfrakter som stadig har undergått forandringer etter fraktmarkedets stilling.

Efterhvert som statskassens forskudd til provianteringsanliggender steg til meget store beløp viste det sig nødvendig å søke truffet ordninger som dels kunde avlaste statskassen, dels kunde hitføre en mer forretningsmessig oversikt over de store midler som Provanteringsdepartementet har måttet og måtte legge beslag på til sine forskjellige virksomheter.

Med Finansdepartementets mellekomst er åpnet en kassekredit på 300 millioner kroner i en rekke av landets banker, og beløpet er først og fremst anvendt til å avbetale på statskassens utestående forskudd i provianteringsanliggender, mens den til enhver tid ledigværende kapital er overlatt Provanteringsdepartementet.

Den offentlige prisregulering er foregått i 1918 i alt vesentlig etter samme linjer som i siste halvdel av 1917, under forberedelse av Statens Prisdirektorat og de to prisråd. Under 17de juli 1918 blev der gitt ny lov om regulering av vareprisene. Denne opprettholder hovedprinsippene i de tidligere lover om emnet og gir dessuten adgang til å treffe regulerende bestemmelser for virksomheter som står i forbindelse med produksjon og omsetning såsom for

bearbeidelse, istandsettelse, transport og berthing.

Under 11te oktober 1918 blev der gitt nye almindelige omsetningsforskrifter som avløste de tidligere av 30te oktober 1917. De nye forskrifter er i sine hovedpunkter bygget på de tidligere, men inneholder dog visse skjerpelser og oppstiller en del nye regler.

For de fleste viktige varesorter foreligger der nu offentlig regulerte priser.

De tidligere i denne beretning omtalte forhold med hensyn til industriens forsyning nødvendiggjorde en rekke foranstaltninger delvis siktende til på den mest rettfærdige måte å kontrollere, fordele og rasjonere importerte og innenlandske produkter, dels siktende til å tilveiebringe surrogater eller å drøie de forhåndenværende beholdninger m. v.

Disse mangehånde gjøremål, som efterhånden antok ganske betydelige dimensjoner, nødvendiggjorde opprettelsen av spesielle administrative organer, som kunde vareta de offentlige, forretningsmessige og private interesser i nevnte henseende.

Ved kgl. resolusjon av 4de januar 1918 blev de såkalte Statscentraler besluttet opprettet. I løpet av første kvartal 1918 blev derefter 5 centraler organisert, nemlig: Statens Tekstilcentral, Statens Lærcentral,

Statens Metallcentral, Statens Jern- og Stålcen-
tral og Statens Central for kjemiske
Stoffer.

Av de offentlige forføininger, som blev
truffet til ophjelp for industrien og til
varenes best mulige utnyttelse skal man
nevne følgende:

Ved kontrakt med Vallø Oljeraffineri
av 12te november 1917 blev der ved hjelp
av innenlandske animalske oljer igangsatt
fremstilling av de såkalte «Statens erstat-
ningssmøreoljer». På den måte undgikk
man den stans i all mekanisk virksomhet,
som ellers uvegerlig vilde ha inntruffet,
mens Amerikaforhandlingene pågikk, som
følge av manglende smøremidler.

For å avhjelpe den følelige mangel på
elektrolytisk kobber blev det ved kgl. reso-
lusion av 8de februar 1918 pålagt Kristian-
sands Nikkelraffineringsverk å omlegge sin
drift fra raffinering av nikkel til elektro-
lysering av kobber. Likeledes blev nevnte
verk ved kgl. resolusjon av 22de februar
1918 pålagt å omsmelte inntil 400 tonn
kobber av nikkelkobbermatte.

Der er i årets løp etablert enerett for
staten til å kjøpe endel viktige råstoffer,
f. eks. kobber, bomull, ull, gummi m. v.
for på den ene side å hindre urimelig pris-
stigning og for på den annen side å sikre
sig kontrollen og fordelingen av disse ar-
tikler. I samme hensikt har man også be-
slagslagt flere varepartier og fordelt disse
blandt de nødlidende bedrifter.

Der er fastsatt detaljerte regler for
omsetning og fordeling av råstoffer for
tekstilindustrien, lærindustrien og jern-,
stål- og metallvareindustrien, idet man her-
igjennem har søkt å opnå den rettferdig-
ste fordeling av de forhåndenværende forråd.

I henhold til Amerikaoverenskomsten
blev der fra 10de mai 1918 etablert al-
mindelig utførselsforbud for alle
varer fra Norge.

Der er utferdiget forskrifter angående
ordningen med importen av industrielle rå-
varer og produkter, hvorved denne import
er undergitt en effektiv kontroll, der utøves
gjennom industricentralene.

Under forhandlingene mellem Kiseks-
portforeningen og The Rio Tinto Coy om
leveranse av kobberholdig svovelkis, blev
kiseksporten på forskjellig måte innblandet
i det meget innviklede spørsmål om landets
kobbertilførsel både forsåvidt forsyning som
pris angår. Man har derfor søkt etablert
en ordning, hvorved såvel forbrukernes som
kiseksportørenes interesser blir tilgodesett.
Denne ordning går i sine hovedtrekk ut
på, at staten yder kiseksportørenes en godt-
gjørelse, som dekker underskuddet i gru-
benes produksjonsomkostninger og gir en
rimelig forrentning av den i grubene ned-
lagte kapital. Denne godtgjørelse utlignes
ved en importavgift stor kr. 0,70 pr. kg. på
det innførte kobber.

For å avhjelpe mangelen på aluminium
har man avsluttet en kontrakt med Det
norske Nitridaktieselskap om leveranse av
500 tonn aluminium til staten i tidsrummet
1ste mai 1918 til 30te april 1919. Ved
denne foranstaltning vilde man dessuten
avlaste behovet for kobber til allslags elek-
trisk ledningsmateriell

For å formidle pomorhandelen i sommer
er der opprettet såkalte innkjøpskontorer i
Finnmarksbyene og Tromsø. For å skaffe
pomorene de nødvendige betalingsmidler har
staten vært nødt til å opkjøpe endel av
de russiske industrivarer, som er tilført lan-
det, såsom terpentintjære, bek, tjære m. v.

På grunn av landets knappe behold-
ninger av garvestoffer og den usikre import
av oversjøiske garvestoffer har staten iverk-
satt et over det hele land organisert inn-
kjøp av innenlandske barksorter. Denne
foranstaltning har resultert i, at den innen-
landske produksjon i 1918 er blitt betyde-
lig øket.

Den nedsatte komite for anorganiske
råstoffer har i det forløpne år foretatt en
rekke undersøkelser og forsøk, som er re-
sultert i at man i mange tilfeller har kunnet
avhjelpe det øieblikkelige behov, likesom
dette arbeide også vil få sin varige nytte
for vår industri. Av de spørsmål Råstoff-
komiteen har arbeidet med skal nevnes vår
forsyning av fosfat til gjødning, fremstilling
av kjemiske, særlig medisinske preparater,

kjemiske hytteprodukter, ildfaste materialer, diverse metaller og legeringer, hvoriblandt kan nevnes kullstoffritt mangankobber og metallisk magnesium.

Arbeidet for ved gjensidig varebytte mellom de skandinaviske land i størst mulig grad å opheve følgene av stansen i de oversjøiske tilførsler er blitt fortsatt i det forløpne år, og der er opnådd betydelige resultater i nevnte henseende. Ved kgl. resolusjon av 5te februar 1918 blev disse saker henlagt under Industriforsyningsdepartementet, idet der blev oprettet et eget Varebyttekontor under Avdeling I. Samtidig blev der til bistand for departementet ved

behandling av varebyttesaker oprettet et Statens Varebytteråd.

Hvad landets brenselsforsyning angår vil der herom bli gjort utførlig rede i en særskilt proposisjon til Stortinget. Kull- og koksimporten i året 1918 har vært forholdsvis god. Når det derhos tas i betraktning at de forhåndenværende beholdninger av ved på statens, kommunens og private hender nu er endog tildels ganske rikelige, volder spørsmålet om landets brenselsforsyning for tiden ingen særlig bekymring. Dog er prisene ennu ganske høie.

Gitt på Kristiania slott den 28de januar 1919.

Under Vår hånd og rikets segl.

Haakon.

(L. S.)

Gunnar Knudsen.

Hesselberg.